

Sânî ve Rodos Şehrengizi*

YAŞAR AYDEMİR**

Sani and Shehrengiz of Rhodes

Ö Z E T

Sânî, 16. Yüzyılda yaşamış bir Divan şairidir. Yeniçeri ocağında yetişmiş ve sipahilikten emekli olmuştur. Hacimli bir divanı bulunan şair Can Memî lakabıyla anılır. Mesleği gereği birçok yer gezmiş, birçok grupta yolu keşiştir. Zevk ve eğlenceden hoşlanan, hoş sohbet bir isindir. Akıcı bir dili vardır. Fars şairlerini yakından tanıdığı, Ali Şîr Nevâyî'yi (öl. 1501) önemseydiği şüirlerinden anlaşılmaktadır. Necatî (öl. 1509), Zatî (öl. 1547) gibi isimlerin yanında Hayalî (öl. 1557), Nişanî (öl. 1567) gibi şairlerden etkilenmiş; Emrî (öl. 1575), Bâkî (öl. 1600), Revanî (öl. 1523-24), Makalî (öl. 1584), Atâ (öl. 1552) gibi birçok şairle tatlı rekabeti olmuştur. 995/1586-87 yılında İstanbul'da ölmüştür.

Şehrengizler, söz konusu edilen yerin, yazıldığı dönemdeki güzelleri, esnaf tipleri ve yer yer ticarî, siyasi ve kültürel hayatını canlı olarak yansıtan eserlerdir. Kimi örneklerinde coğrafi, tarihi ve çevresel özellikleri de yansıtılır. Sânî'nin Rodos şehrengizi de bu gruba giren örneklerdendir. Rodos Şehrengizi, Sânî'nin şimdilik tek nüshası bulunan Divan nüshasının sonunda yer almaktadır. 171 beyit tutan eser mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Benzer örneklerinin kompozisyonunu yansıtır.

Makalemizde Sânî ve Rodos hakkındaki kısa bilgilendirmeden sonra Rodos Şehrengizi'nin bir bütün olarak muhtevası ve anlatım biçimine, Rodos'un güzelliklerine ve tarihe ışık tutacak nitelikteki ifadelere yer verilecektir. Akabinde de Rodos Şehrengizi'nin transkribeli tam metni okuyucusuyla paylaşılacaktır.

ABSTRACT

Sânî is a Divan poet who lived in the 16th century. He grew up in a janissary and retired from being a civil servant. The poet, who had a voluminous divan, is known as Can Memî. He traveled many places due to his profession, and he crossed paths with many groups. He is a conversationalist person who enjoys pleasure and fun. He has a fluent language. It is understood from his poems that he knew Persian poets and cared about Ali Şîr Nevâyî (dod. 1501). Besides names like Necatî (dod. 1509) and Zati (dod. 1547), he was also influenced by poets such as Hayalî (dod. 1557) and Nişanî (dod. 1567); He had a friendly competition with many poets such as Emrî (dod. 1575), Bâkî (dod. 1600), Revanî (dod. 1523-24), Makalî (dod. 1584), Atâ (dod. 1552). He died in Istanbul in 995 / 1586-87.

Shehrengizs are works that reflect the beauty of the mentioned place, the types of tradesmen and the commercial, political and cultural life of the mentioned place in the written period. Some examples also reflect geographical, historical and environmental information. Sânî's Shehrengiz of Rhodes is one of the examples of this group. Shehrengiz of Rhodes is located at the end of the Divan of Sânî, which currently has only one copy for now. The work, which holds 171 couplets, was written in mesnevi verse form. It reflects the composition of similar reviews.

In our article, after a brief information about Sânî and Rhodes, the content and phraseology of Rhodes Shehrengiz as a whole, the beauties of Rhodes and the expressions that will shed light on the history will be included. Subsequently, the full transcription of Rhodes Shehrengiz will be shared with the reader.

* Makalenin Geliş Tarihi: 02.01.2021 / Kabul Tarihi: 21.04.2021.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, (aydemir@gazi.edu.tr), Orcid Id: 0000-0003-3402-1312.

ANAHTAR KELİMELEER

Sânî, Rodos, Rodos Şehrengizi.

KEYWORDS

*Sânî, Rhodes, Shehrengiz of Rhodes.***Giriş**

Sânî'nin Rodos Şehrengizi daha önce akademik bir yazıya konu olmuştu^{*}. Ancak söz konusu yazı, o günün şartlarında sağlıklı okunabilir bir metin üzerinden yapılamadığı için şehrengiz bir bütün olarak değil, ana hatlarıyla tanıtımı biçiminde yayınlanmıştı. Hayli kötü bir çekim olan nüshanın bir bütün olarak dijital ortamda elimize geçmesi ilgili yayından yaklaşık 15 yıl sonra oldu.

Akademik sorumluluk, başkasının kolay kolay uğraşmayacağı ve eksik kaldığını düşündüğünüz bir çalışmayı gerektiğinde yeniden ele almayı zorunlu kılar. Bu çerçevede elinizdeki yazı hem şairin hayatına, edebî kişiliğine dair daha sağlıklı ve geniş bilgiyi hem de Rodos Şehrengizi'nin bir bütün olarak neşrini amaçlamakta ve akademik hayatta kendi yayınımda gördüğümüz eksiklikleri ikmale fırsat vermektedir.

Daha önce “Sânî ve Sânî'nin Bektaşilik Vurgusu” (Aydemir 2018) ve “Şiir Serüveninde Bir Şair: Öykünme ve Rekabet Bağlamında Sânî'nin Türk Şairleriyle Münasebeti” (Aydemir 2019) başlıklı yayımlanmış iki bildirimiz olması nedeniyle yazıda Sânî'nin hayatı, kişiliği ve ilişkileri üzerine detaylı bilgi verilmeyecek, bütünlüğü bozmayacak biçimde bazı bilgiler tekrar edilecek çoğunlukla ilgili yazılara gönderme yapılacaktır. Şehrengiz türü ile ilgili de ayrıntılı bir açıklamaya ihtiyaç olmadığı kanaatindeyiz. Ancak Rodos Şehrengizi bağlamında bilinenlerin teyidi veya ayrılan noktaları üzerinde kısaca durmak yararlı olacaktır. Bu bağlamda, Rodos Şehrengizi'nin bir bütün olarak muhtevası ve anlatım biçimine, Rodos'un güzelliklerine ve tarihe ışık tutacak nitelikteki ifadelere yer verilecektir.

Sânî

^{*} Yaşar Aydemir (2001), “Sânî'nin Rodos Şehrengizi”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 455, s. 167-174.

Sânî, İstanbul (Âşık Çelebi 2018: 623; Ahdî 2018: 126; Âlî 1994: 296; Kınalızade 2017: 253) Emir Buhari mahallesindedir (Âşık Çelebi 2018: 623). Can Memî lakabıyla anılır (Âşık Çelebi 2018: 623; Ahdî 2018: 126; Âlî 1994: 296; Kınalızade 2017: 253; Beyânî 2017: 45; Riyazî 2017: 97). Şairin; şu dizeleri lakabına kendisinin de şahitlik ettiğini gösterir.

*Sânîyi o şeh Cân lakabıyla n'ola bilse
Dânende-i erbâb-ı dil ü 'ârif-i cândur* (Divan, 37b)

*Sîneye çekdüğün hûbları Sâni lebi
Lakab-ı Sâni'ye bu halk-ı cihân Cân dirler* (Divan, 42b-43a)

Sânî, Kuloğludur (Âşık Çelebi 2018: 623; Âlî 1994: 296). İlk gençlik yıllarında yeme içmeye düşkün, arkadaşları ve dostları arasında rint ve kallaş olarak bilinir (Kınalızade 2017: 253). Şiirleri içerisinde onun içkiye düşkünlüğüne işaret sayılabilecek çok sayıda beyit vardır (Aydemir 2018: 110). Şair bir müddet sonra içkiden elini çekmiş, bütün yasaklı şeylere tövbe etmiştir (Kınalızade 2017: 253). İrfan ehlinin meclisinde bulunmuş, zarif insanlarla dostluk kurmuştur (Âşık Çelebi 2018: 623). Âşık Çelebi (öl. 1572) kendisiyle tanışmış, hareketlerini rindane, eğlencesini merdane görmüştür (Âşık Çelebi 2018: 623-24; Aydemir 2018: 110).

Sânî iyi bir eğitim almıştır. Sipahi oğlanları grubuna girdikten sonra bile gözü hep ilimde olmuştur. Kaynaklar, şiirlerinde Acem şairlerini ve vilayet isimlerini kullanmasını bir özellik olarak belirtirler (Ahdî 2018: 126; Âlî 1994: 296). Şair de şiirlerinde Selmân (öl. 1376), Zahîr-i Fâryâbî (öl. 1156), Hâfız (öl. 1390?), Şeyh Sa'dî (1292), Firdevsî (öl. 1020?), Tûsî (öl. 1274), Nizâmî-i Gencevî (öl. 1214?), Hüsrev (öl. 1253?), Câmî (öl. 1492), Kâtibî (öl. 1435?), Hâcû (öl. 1352), Bisât (öl. 1439), Attâr (öl. 1221) gibi isimleri anar (Aydemir 2018: 111).

Sânî, Ali Şîr Nevâî'nin şiirleriyle fazlaca ilgilenmiştir (Hasan Çelebi, 1989: 239; Aydemir 2001: 168). Kendi ifadesiyle Şeyh Karamânî'den *Mantıku't-Tayr* okumuş, Zatî'den (öl. 1547) şiir fennini talim etmiş, özellikle gazel tarzını ondan öğrenmiştir (Divan, 22b, 52b, 57a; Aydemir 2018: 111). Mevlânâ (öl. 1273), Ali Şîr Nevâyî (öl. 1501), Hüseyin Baykara (öl. 1506), Necatî (1509), Hayretî (öl. 1534-35) Sâni'nin şairliğinde olduğu kadar düşünce dünyasında da iz bırakmış isimlerdir (Aydemir 2019: 665).

Hayalî (öl. 1557), şairin üslubunu örnek aldığı ve sitayişle söz ettiği bir isimdir. Bâkî, Sâni için bir mihenk taşı gibidir (Aydemir 2019: 665).

Sâni, Yeniçeri ocağında yetişmiş; bölüğe girip sipahi oğlanları zümresine kadar yükselmiş, ulufesiyle emekliye ayrılmıştır (Ahdî 2018: 126; Kınalızade 2017: 253; Aydemir 2018: 111-12). Riyâzî, İstanbul'da ölen şairin ölümüne, Azizî Beyin "Gitti Sâni" 995/1586-87 cümlesi ile tarih yazdığını, Edirne Kapısı haricinde medfun (Riyazî 2017: 98; Aydemir 2018: 112) olduğunu söyler.

Şair, ilk gençlik yıllarında, Şeyh Karamânî'ye mürid olmasından dolayı soruşturma geçirmiştir. Bundan sonra şeyhler meclisine yakın olmaya tövbe etmişse (Âlî 1994: 296) de divanındaki şu tarih beytinden onun daha sonra Cevherî (öl. 1572-73) mahlasıyla şiirler yazan Şeyh Bâlî'ye (Âşık Çelebi 2018: 218) tabi olduğu anlaşılmaktadır (Aydemir 2018: 112):

Rihletin göricek anuñ Sâni

Didi târîhini hey şeyhüm hey (980/1572-73)

(Divan, 18a)

Rodos

Rodos, bilinen tarihi itibarıyla M.Ö. üç bin yılına kadar giden bir adadır. Eskiden beri coğrafi konumu nedeniyle ticaret merkezi olmuş, zaman zaman önemini kaybetmeye yüz tutmuşsa da farklı güçlerin elde etmek istediği bir ada olmaktan kurtulamamıştır. VII.-IX. yüzyıllarda Müslüman Arapların adayı alma çabaları olmuş, kısa süre ellerinde tutmuşlarsa da sürekli hale getirememişlerdir (Kiel 2008: 155). Ada, 1309 yılında Saint Jean şövalyelerinin hâkimiyetine geçene kadar Bizanslılar, Cenevizliler ve Venedikliler arasında çekişmelere sahne olmuştur. 1440-44 yılları arasında Mısır ve Suriye Memluklerinin Rodos'u ele geçirme teşebbüsleri sonuçsuz kalmıştır. Bu tarihlerden sonra şövalyelerin Türk gemilerine ve kıyılarına saldırıları artmıştır. Bunun üzerine Mesih Paşa komutasındaki Türk donanması Rodos'u kuşatmışsa da (885/1480) 3 aylık kuşatmadan sonuç alamadan geri dönmüştür (Kiel 2008: 156). Yavuz Sultan Selim'in Suriye, Filistin ve Mısır'ı fethinden sonra Rodos, payitahtın merkezi ile yeni fethedilen yerler arasında Osmanlı için önemli bir deniz yolu olmuştur. Adanın fethi Kanunî Sultan Süleyman'ın altı ayı

aşkın kuşatması sonrasında gerçekleşmiştir (1 Safer 929/ 20 Aralık 1522). Ada Osmanlı'nın ticaret ve tersane merkezi olmuştur (Kiel 2008: 156). 390 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kalan Rodos adası 17 Mayıs 1912 yılında İtalyanlarca işgal edilmiştir. 1945 yılında On iki adayla birlikte Almanların eline geçmiş, arkasından 1948 yılında İngilizlerin idaresine, Paris anlaşmasıyla da Yunanistan'ın On iki Ada bölgesinin idare merkezi hâline getirilmiştir (Kiel 2008: 158). Bu tarihten itibaren Bizans eserlerinin onarımı yapılırken Osmanlı eserlerinin izleri silinmeye çalışılmıştır. 2000 yılına kadar devam eden bu anlayış Osmanlı dönemini de içine alan dört büyük dönemin yaşandığının kabulü ile durağan hâle gelmiştir (Kiel 2008: 158).

Sanî'nin Rodos Şehrengizi

Sanî'nin Rodos Şehrengizi birçok şehrengizde olduğu gibi mesnevi nazım şekliyle ve aruzun *mefâilün mefâilün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır. Rodos'la ilgili Sâni'nin Rodos Şehrengizi dışında farklı manzumeler yazılmışsa da hiç birisi Sâni'nin Rodos Şehrengizi düzeyinde kapsamlı metinler değildir (Aydemir 2011: 170). Bu kapsamda, Hayalî Bey bizzat Rodos seferine katılmış ve adanın fethi üzerine bir kaside ve muhtemelen aynı seferi ve fethi dile getiren bir de gazel yazmıştır (Tarlan, 1992: 30-31, 137). Celalzade Mustafa Çelebi'nin Rodos Fetihnamesi mensur olmakla birlikte içinde toplamda 108 beyit tutarında manzum parçalar bulundurmaktadır. Ancak manzumelerin büyük bir kısmı Rodos'un Fethine giden süreçte tevhid, naat, medhiye gibi türlerde yazılmış manzumeler olup Rodos adası ve kalesinin tasvirine yalnızca 4 beyitte yer verilmiştir. Celalzade, kalenin fethine yazılmış 10 da tarih beyti aktarmıştır (Yıldız 2016: 111).

Rodos Şehrengizi, şehrengiz türünün genel işleyiş kompozisyonuna uygun olarak kaleme alınmıştır. Şehrengizin ilk 24 beyti münacaat türünde yazılmıştır. Burada Sâni, hem kendi beğendiği hem de devrinde edebiyat kamuoyu tarafından beğenilen Arap ve Fars şairleri anarak onlar kadar güçlü ve şöhretli olma dileğinde bulunur. Fesahatte Sadî ve Attar, edada Zahîr ve Molla Camî, ruh bahşeden kelimada Mesnevî kadar etkili ve Mevlanâ'nın anlattıklarının bülbülü olmak, hayalde Hocendî, yakıcı

söz söylemede Firdevsî, şiirde Selmân benzeri, methiyede Hakânî, Şeyh Şirâzî'yi kışkandıracak kadar söz söylemede Nizamî gibi etkili olmayı diler. Hâsılı şiirde benzersiz olmayı ve herkes tarafından kabul görmeyi ister.

Şehrengizin 25 ve 26. beyitleri girizgâh mahiyetindedir. 27 ve 28. beyitlerde şair şehrengizi yazma amacını açıklar:

Murâdum budur ashâb-ı safâdan
İdüp hazzı bu nazm-ı dil-güşâdan

Olup hep ehl-i 'aşkuñ hasb-i hâli
Getürde cûşa her sâhib-kemâli

29-40. beyitler bahariye/nevruziye türündedir. Nevruz gelince gülistan gönül çeken bir güzele dönmüştür: Ağaçlar yeni elbiselerini giymiştir. Menekşe başına külah takıp çiçeklerin padişahı olma arzusundadır. Bahara eriştiği için o besleyip büyüten Perverdigar'a ne kadar şükredilse azdır. Bahçeler, kırlar lalelerle donanmış, hoş sesli bülbüller terennüm etmektedir. Çimenlik yemyeşil, gül bahçesi latif, süsen ha açıldı ha açılacaktır. Servi boylu, hoş kokular salan beyaz tenli/Rumî güzeller salınarak bahçeyi seyre çıkmışlardır. Reyhanların kokusu ufukları doldurmuş, yeryüzü cennete dönmüştür. Kuş yavrularının/murgzadelerin dolaşma zamanıdır. Çemende her bir kuş yiyeceğe gelmiştir. Irmak kenarı, sahil, kadeh ağzı... Bugünler sefalarla geçirilecek günlerdir! Çemende ay yüzlüler bağın derinliklerine gelsin, her sade yüzlü, eğlenmek için şaha yakışır badeler için diye her bir ağaç otağ kurmuştur.

Şehrengizin 41-47. beyitleri arası kalenin anlatımına ayrılmıştır. Şair deniz kenarında bir hisar görmüştür. Rodos gibi sağlam, muhkemdir. Üstat, orada fevkalade güzel, alkışlanacak, tebrik edilecek bir kale yapmıştır. Kale duvarları ve burçları gökyüzüne ulaşmıştır. Örumceğin bile ona çıkması mümkün değildir. Kuleleri Kaf Dağına benzer, düzenli bir şekilde kale dövenlerle donatılmıştır. Kalenin bedenleri yer yer toplanmış, her biri atılmaya hazır ejderha gibidir. Onu yapan usta şaşılacak dikkat ve itina ile yapmıştır. Van'ı (kalesini/hisarını) görenler o hisara benzetirler. Yapısı güçlü; duvarları kat kat. Öyle ki onu seyreden hayrete düşer. 48. Beyitte kalenin fethini "Allah onun fethini

kolaylaştırmış Bayezid Han almıştır.” diyerek Bayezid Han’ın fethettiğini söyler. Ancak biz tarihî kaynaklarda bu ifadeyi doğrulayacak bir bilgiye rastlamadık. Kaynaklar Rodos’un fethinin 1522 yılında Kanunî Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirildiğini ifade ederler (Uzunçarşılı 1988: 137-140; 313-316; Kiel 2008: 156; Yıldız 2016: 128-129). Şairin belirttiği Bayezid’in fethettiği kalenin hangi kale olduğu, Rodos’un sınırlarının nereler olduğu, sözü edilen kalenin Kanunî tarafından fethedilen Rodos’un sınırlarının dışında mı olduğu, Rodos’un kendisine yakın adalarla mı değerlendirildiği veya şairin bir bilgi yanlışının mı olduğu gibi soruların cevabı üzerinde düşünmek ve bu durumu güçlendirecek vesikalar bulmaya ihtiyaç vardır. Bu kapsamda bir çalışma, ayrı bir araştırmanın konusu olacak gibidir.

49-50. beytler kalenin fethi sonrasını anlatır. Buna göre padişah kötü emelli kâfirlerin hepsini kırmış, bütün kale muhafızlarını, ağasını tayin etmiştir. Kilise çanını yıkıp kilisesini mescit, içini ibadet edenlerin secdegâhı yapmıştır. 51. beyit, halkın durumunun anlatımına girizgâh niteliğindedir: Canı yaradan Allah’a dualar, şükürler olsun! 52-54. beyitler halkın genel durumunu anlatır: O zamandan bu zamana kadar Rodos’ta dinginlik mevcut olup bütün halk durumdan hoşnuttur. Bu şehrin ahali rint ve ayyaş; zarif, nüktedan, gönül çelen ve çapkındır. Hisarın içerisi güzellerle doludur. Âşıklar güzellerle dolaşır.

55-64. beyitler Rodos’un havasını, konumunu, güzelliğini, hareketliliğini anlatır: Rodos deniz kenarında olup havası hoştur. Bahar mevsiminde ırmaklarının güzelliği anlatılmaz! Bağının seyranlığı kusursuzdur. Görenler ondan sınırsız haz alırlar. Irmağın ağzı, tarlaların kenarı... Bahar günleri methedilmez! Bülbülleri durmaksızın öter; sanki cennetin gül bahçesinden bir alamettir. Özellikle nevrüz vakti erişince gönül çeken güzeller bahçelere çıkarlar. Bahçelerini, dağlarının eteklerini görenler kuşları şarkılar söyleyen Şiraz şehrine benzetirler. Suyu abihayatın eş değeridir. Bahçelerde yiyip içerler, birbirlerine sevgi gösterirler. Sade elbiselerle süslenmiş güzeller âşıklarıyla bahçelerde dolaşır. Al ve gül renkli şarap içip sefadan hiç ayrı kalmazınlar!

65 ve 66. beyitler şairin asıl amacına geçişi ifade eder: Ey Hay ve güçlü olan Allah'ım! Muradım bu şehre bir şehrengiz yazmaktır. Her bir sade yüzlüyü tarif edeyim, bu söylediklerimi görenler zevk alsınlar.

67-77. beyitler fahriye havasında söylenmiştir: Nazm erbabının üstadı Sâni'dir. Mademki bu şehrengize başlamıştır öyleyse o, delinmiş incilerden, temiz bir eda ile yeni güftelerden kemal ehline hediyesi olup şöhreti âlemi tutmalıdır. Sözlerini işitenler övmeli, sözünden gamlı gönüller mutlu olmalıdır. Şiir erbabının öne çıkanı Sâni'dir dolayısıyla aşk oyunu oynayanı methetmesine şaşılmamalıdır. Devrinde atasözü söylemede Necatî, gazelde Şeyh Sadî'yi takip eder. Sözü Selmân'ın sözüne, kasidesi defter ve divana benzer. Devrinde zamanın üstadı, âlemin Zahîr-i Fâyâbî'sidir. Bahtı yaver, zamanın Hayâlî'si, payitaht şairlerinin seçkinidir. Hocendî gibi namı dünyayı tutup Bisatî gibi yaygınlık kazanmıştır. Şiir tarzında olgun şair, nazım ve nesir ilminde mahirdir.

77-81. beyitler güzellerin genel övgüsüne geçiş mahiyetindedir: Şair kalemini ve kâğıdını hazırlamış, kısa zamanda sayısız beyit söylemiştir. Bu şekilde halden söze getirmiş, malını satış için tellala vermiş, pazara çıkarmıştır. Şiir pazarına rağbet varken şiir yolunda ilerlemenin doğru olacağını düşünmüştür. Sözü, benzersiz güzellerin methidir; alan bir sözden alır.

Şehrengizin 82-92. beyitleri arası, eserde kaç isme yer verileceği hususuna ve genel övgüye ayrılmıştır: Özellikle İnebahtı güzelinin kemal ehline vefası fazladır. Servi boylu, nazlı ve nazenin gençler, âşıkların teninde akıp giden ruhlar. Yasemin sineli, dik başlı gönül kapanlar; güzellik göğünün güneşi ay yüzlü güzeller... Şair yedi güzelin namını vafsetmek olunca sabah akşam adeta oruç tutmuş, yedi isme yedi gün uğraşıp beğenilen bir şehrengiz yazmıştır. Süreyya incisi, felekte bu yedi gönül alan güzeli seyr edip kıskanır. Üçlerle yediler himmet ederlerse bu yedi dilber şiire ziynet olur. Her birisi gönül alan bir güzel olup güzellik burcunun göğüne parlak ay olur. Şair her sabah, tekrar edilen yediyi okumuştur. Bunlar güzellikleriyle şehri karıştıranlardır ve yanaklarına bakmaya dayanılmaz. Onların anlatımı gerekir; bu güçlü şair, onları anlatmakta zorlanmıştır.

Sânî, 93-97. beyitlerinde şehrengizini yazma ölçütünü ifade eder: Acem usulünden nasıl gördüyse bu şehrengizi öyle üst seviyede yazmıştır. O şehirde nam sahibi olmak için her birini şöhrete kavuşturmuş, şehrengizinin şöhretini ufuklara ulaştırmış, âşıklar için eğlence kılmıştır. Her birisinin şerefini, namlarını anıp hamamda latif cisimlerini görüp beşer beyt ile anmış, nazm ehli kendisine aferin desin, onu tebrik etsin istemiştir.

98-132. beyitler arası her bir güzelin beşer beyitlik övgüsüne ayrılmıştır. 98-102. beyitlerde söz konusu edilen isim hamam işleten Mustafa'dır. Bütün Şehrengizlerde bir gelenek olarak anlatılan ismin ve mesleğinin çağrışımları burada da kullanılmıştır: Hamamın camı, kubbesi, temizlenmeyi ve temizliği ifade eden pak kelimesi, kese, sürmek, sırt, sîne, cisim gibi. Şehirde iyi bir kimse olarak bilinen servi boylu, başı dik bir güzeldir Mustafa. Hamamı peri yüzlülerle dopdoludur. Hamamının her camı aşk ehlinin gözüdür. O pak cisimliyi görmek nasip olsa şair kese gibi yüzünü ona sürmek ister. O afet yandan geçmez; camekâna benzeyen sinesine sarar. Aşk ehlinin canının dinlendiği yer olduğu için şair bu genci hepsinden önce anmıştır.

103-107. beyitler arası sözü edilen isim Celil'dir. O kıymetli kimseyi hakkıyla anlatmak ve methetmek zordur. Zaman onun bir benzerini görmemiştir. İnebahtılı olan Celil, varlıklı birisidir. Dergâhı etrafındaki dilencileri bile elde dinar ve dirhem tutar. O bir şehzade, şair onu metheden; o Sultan Üveys, şairse Selman'dır. O İnebahtılı olmakla birlikte tahtı âşığın gönül Bağdat'ındadır.

108-112. beyitlerde Dizdarzade anlatılmıştır. Dizdar kelimesi kale komutanı anlamına geldiği için; anlatımda dilîr, top-ı cefâ, kal'a, meftûh, burç, beğ, kadı, ağa, bende, şehir ahalisi, hisar gibi kelimeler tercih edilmiştir. Onun canlar bağışlayan dudağı canın gıdasıdır. Gönüller kalesi onun fethettiği yerlerdir, bu durum onu cefa topunun bahadırı eder. Beyin, kadının, ağanın âşık olduğu bu kimse güzellik burcunun ayı olsa şaşılmaz. Şehir ahalisi onun bendesi, vefa ve sözlerinin mahcubudur.

113-117. beyitler Hasan ismine ayrılmıştır. Hasan isminin Hz. Hasan'ı çağrıştırması münasebetiyle: şerbet, sem (zehir), Yezîd, nûş, Kerbelâ, Meşhed, can vermek, şehîd, harr (hararetli, ateşli) gibi kelimeler

tercih edilmiştir. Hasan; yasemin kokulu, lale yanaklı ve gümüş tenlidir. Zehirle dolu hünnap şerbeti sunması durumunda âşık gözünü kırpmadan içer. “İçmezsem Yezit” olayım der. Kerbela ve pak Meşhed hakkına yolunda toprak olmak için can verirler. Onun bulunduğu yeri tavaf etmek safadır, zira eşiği Kerbelâ’dır. Ona ateşli aşğının kendisi olduğunu, Yezit rakipleri kabul etmemesini söylemelerini ister.

118-122. beyitler Hasan Bâlî’nin oğluna ayrılmıştır. Bâlî ve Hasan kelimelerinin çağrışımı olan; bâlî, kulûb, hûb, meyl, gedâ, hüsn, meşhûr, gönül, mamûr etmek, Işık, post, gezginci gibi kelimeler kullanılmıştır. Güzelin birisi Hasan Bâlî’nin oğludur; bütün kalpler ona meyillidir. Onun yolunda dilenci gibi duran, ne dilencisi, sessiz sedasız birisi, “Ey şehirde güzelliği ile şöhret bulan, gönüller tekkesini imar et.” demiştir. Cevap olarak o: “Işıklarla aynı posta girmem, iki gün bir kişiye dost olmam.” demiştir. Ey Sanî! O gönül süsleyen güzele dost olsam onu hanedanın sevdiği ederdim.

123-127. beyitler Kerim isimli birisinin övgüsüne ayrılmıştır. Kerim kelimesinin çağrışımı olarak; selîm, hüsn, halîm, lutf, kân-ı himem, mâden, kerem, terahhum, rahîm, kerem-güster gibi kelimeler tercih edilmiştir. Kerim’in güzelliği tarif edilemez, dürüst tabiatı onu medh ettirir. Her diyarın şairleri onun vasıflarını dile getirirse bunda şaşılacak bir durum yoktur. Yumuşak huylu ve lütuf sahibidir. Özellikle yakınlarını ister. Cömertlik kaynağı, himmetler ocağıdır. Şairin evine gelirse lütuf ve keremdir. Kerim’in şanı kerem göstermedir; çok merhamet gösterenin huyu merhamet göstermektir.

128-132. beyitler arası Mustafa isimli son güzele ayrılmıştır. Mustafa kelimesinin anlamları dikkate alınarak tedaisi olan; sâde-rû, hoş, safâ, la’l-i âbdâr, bahâr, bûs, koynuna koymak, gülsitan, gül-berg, sîne, bülbül, mîve-i ter gibi kelimeler kullanılmıştır. Sade yüzlü Mustafa’yı yanına çekmek hoş safadır. Talih müsait, baht da yaver olup o dilber elinin altında olaydı lal dudağını öper o gül bahçesinin gülünü dererdi. Yâri gül yaprağı gibi koynuna koyar sinesi bülbülü ederdi. O dilber en sonda hatırlansa şaşılacak bir durum yoktur; zira yemekten sonra taze meyve hoştur.

Görüldüğü gibi, birer güzel olarak anlatılan şehrengize konu kişiler, şehrin önde gelen meslek erbabıdır. Bu anlatımları, bir çeşit edebî yarenlik, sanat gösterisi olarak değerlendirmek mümkündür.

Şehrengizde 133-171. beyitler arası duaya ayrılmıştır. Ey İlah, yaradan, besleyip büyüten, kerem ve rahmet sahibi Allah'ım! Yusuf'un güzelliği, Yakup'un aşkı hakkı için bu yedi güzel, dünya durdukça dursun. Onlar güzellik göğünün parlak ayıdır. Ne ayı, yedi seyyar yıldızıdır. Her birinin alnı parlak ay, hatta ışıklar saçan parlak güneştir. Onlar güneş gibi ışıklar saçsın, gönüller âlemini aydınlatsınlar. Her birisinin yanağı gam dağıtıcısı, güzellik göğünün yıldızlarıdır. Bu gönül kapan güzeller dolunay olup felekte güzelliklerine eksiklik varmasın! Kimi her an ışık veren, parlayan yıldız, kimi güneş, kimi ay! Parlayan yanağı safa bahşeden, gönül sarayını aydınlatan olsun. Her servi boylu nazlanıp âşıklarıyla seyre çıktığında, yârin fidan boyunu gören çimenlikteki serviler, karaağaçlar kıskansın! Her diyarı gezsinler, gül bahçesinin akarsuları; ey hoş yürüyüşlü serviler, sizi gördük sefalandık, bir yüz gördük desinler. Boylarını servi ve arar görüp "ey lale yanaklılar hoş geldiniz" desinler. Bu bağın sümbülleri iffetsizdir, zülûflerinizi görünce düşkün olurlar. Gülü yanağınızdan utanmaktadır, konuşmalarınızdan bülbüller susmuştur. Menekşe kokunuzun mahcubu, ayva tüyelerinizin düşkünüdür. Su, mestane gözleriniz, şakayık kıpkızıl divanenizdir. Şeftali çiçekleri bakakalıp o lal dudaklıya âşık geçer. Güzellik bağının baharı sissiniz, bu taze lale bahçesini şereflendirdiniz. O yasemin simalı gençler her hafta bağda dolaşsalar uygundur. Birbirine cemallerini arz edip sefadan hiç uzak kalmassınlar. Bağ ve bostanı rintçe dolaşsınlar, cahiller bu seyre vakıf olmasın. Gönle hoş gelen bu öğüdümü işitip bir bağ köşesine yalnız başına varıp al şaraptan içsinler, dünyanın gamını unutsunlar. Zira bade gönülde gamdan eser koymaz, onun için Cem'in kadehleri konulmuştur. Zamane kararsız ve sonludur. Zevk ile geçmeyen ömür zayıdır. Felek amansız intikam alıcıdır: Zamandır bu zamandır... Âlemin güzellerine Sân'nin öğüdü, bu gençlik günlerinin bir daha ele girmeyeceği yönündedir. Ey Allah'ım! Her birini müstağni et, misafirperver ve misafir ağırlayan et. Rintler meclisinde her birinin dertlilerin kalbine şifa verdiklerini göreyim. Altı yön hakkı için bu yedi gönül kapan, kemal ehline vefadar olsun. Her biri gönül ehlinin dostu, işi

gücü vefalar kılmak olsun. Her birini makul olana razı et, nazm ehlinin şiirine meyilli olsunlar. Seven, sadık ve hür kıl, düşkünler/âşıklar meclisinin kandili kıl. Rezzak'ın kulunun temiz aşkı hakkı için her birini bir âşığın kuağında göreyim. Hakikatin sadık âşıklarının hakkı için, tarikat yiğitlerinin sadakati hakkı için, Yusuf'un ve Vamık'ın güzelliği hakkı için her birisi Hak yolunda sadık olsun. Bu dehrde emniyette olup dünya evinde uzun ömürlü olsunlar.

Kaynakça

- AKSOYAK, İsmail Hakkı (2014), "Atâ, Üsküplü Atâ", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ata-uskuplu-ata> (09.09.2018).
- AKSOYAK, İsmail Hakkı (2015). "Hâlisî Hocasâde Çelebi", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/halisi-hocazade-celebi> (09.09.2018).
- ALGAR, Hamid ve ALPARSLAN, Ali (1998). "Hüseyin Baykara", *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 18, s. 530-32.
- ARSLAN, Harun (2014), "Nişânî, Koca Nişancı Celalzâde Nişancı Mustafa b. Tosyalı Celâl Efendi Mustafa Çelebi", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nisani-koca-nisanci-celalzade-nisanci> (09.09.2018).
- ÂŞIK, Es-seyyid Pir Mehmed bin Çelebi (2010), *Meşâirü'ş-Şuarâ*, Haz: Filiz Kılıç, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-210485/asik-celebi-mesairu-suara.html> (09.09.2018).
- AYDEMİR, Yaşar (2001), "Sânî'nin Rodos Şehrengizi", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 455, s. 167-174.
- AYDEMİR, Yaşar (2018), "Sânî ve Sânî'nin Bektaşilik Vurgusu" IV. *Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu (18-20 Ekim 2018 Ankara) Bildiriler Kitabı*, Editörler: Orhan Kurtoğlu, Ayşe Çamkara Erginer, C. 1, s. 109-120.
- AYDEMİR, Yaşar (2019), "Şiir Serüveninde Bir Şair: Öykünme ve Rekabet Bağlamında Sânî'nin Türk Şairleriyle Münasebeti", *Siyasi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Türkiye ve Rusya 3*, Editör Muhammet Mücahit Küçükıylmaz, Ankara: Berikan Yayınevi, s. 649-667.
- BAĞDATLI AHDÎ (2018), *Gülşen-i Şu'arâ*, Haz: Süleyman Solmaz, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-201251/ahdi-gulsen-i-suara.html> (09.09.2018).

- Dîvân-ı Sânî*, Dâru'l-Umûru'l-Kütübü'l-Kavmiyye (Mısır Millî Kütüphanesi), 1832.
- DURMUŞ, Tuba (2014), “Mecdî, Mehmed”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mecdi-mehmed> (09.09.2018).
- ERÜNSAL, E. İsmail (2014), “Revânî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/revani> (09.09.2018).
- GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ (1994), *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Haz: Mustafa İsen, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu AKM Yayınları.
- KAPLAN, Yunus (2013), “Hâlisî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/halisi> (02.01.2021).
- KILIÇ, Filiz (2014), “Sâî, Mehmet Sâî Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sai-mehmed-sai-efendi> (09.09.2018).
- KINALIZÂDE HASAN ÇELEBİ (2017), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Haz: Aysun Sungurhan, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-s-uara.html> (09.09.2018).
- KİEL, Machiel (2008), “Rodos”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 35, s. 155-158.
- KOYUNCU, Fatih (2013), “Makâlî Mustafa Bey”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/makali-mustafa-bey> (09.09.2018).
- KURTOĞLU, Orhan (2013), “Zâtî Ivaz”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz> (09.09.2018).
- MACİT, Muhsin ve KAPLAN, Hasan (2014), “Bâkî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (09.09.2018).
- MUSTAFA CARULLAHZADE (2017), *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü'ş-Şu'arâ)*, Haz: Aysun Sungurhan, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194495/beyani-tezkiresi-tezkiretus-suara.html>, (09.09.2018).
- RİYÂZÎ, Muhammed Efendi (2017), *Riyâzü'ş-Şu'arâ (Tezkiretü'ş-Şu'arâ)*, Haz: Namık Açıkgöz, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html>, (09.09.2018).
- SÂNÎ, *Divan*, Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları No. 19.
- SARAÇ, M. Yekta (2002), *Emrî Divanı*, İstanbul: Eren Yayınları.
- SARAÇ, M. Yekta (2014), “Emrî Emrullah”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emri-emrullah>, (09.09.2018).
- TARLAN, Ali Nihat (1992), *Hayalî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1998), *Osmanlı Tarihi*, II. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

YILDIZ, Murat (2016), "Celalzâde Mustafa Çelebi'nin Rodos Fetihnamesindeki Manzumeler Hakkında Bir Değerlendirme", *Turkish Studies*, Volum 11/6, s. 103-132.

[Sanî Rodos Şehr-engîzi]

Mefâilün mefâilün feûlün

- 1 İlâhî ente zü-fazlın ve minnî
Ve innî zü-ḥatâyâ fa'fü annî
- 2 Fe-zannî minke yâ Rabbî cemîlün
Fe-ḥaḳḳık yâ İlâhî ḥüsne zannî
- 3 Ḥudâyâ Kâdirâ Perverdigârâ
Be-kon şâbit-kadem der-'ıṣṣ-ı mâ râ
- 4 Feşâhat-dih ber elfâz-ı men-i zâr
Şevem tâ peyrevî Sa'dî vü 'Aṭṭâr
- 5 Bu nâm-ı pâk-edâmı dil-peẓîr it
Beni erbâb-ı nazm içre Zâhîr it
- 6 Kelâm-ı rûḥ-baḥşum Meşnevî kıl
Dilüm gûyâ-yı beyt-i Ma'nevî kıl
- 7 'Aṭâ kıl baña elfâz-ı bülendi
Ḥayâlât-ı şî'irde kıl Ḥocendî
- 8 Sözümden ola peydâ sûz-ı Ḥusrev
Olam Rûm içre Firdevsî'ye pey-rev
- 9 Kelâmum kıl kabûl-i ehl-i 'irfân
Görenler ide taḥsîn-i firâvân
- 10 Zebânumda feşâhat kıl müyesser
Kelâmumda belâgat kıl müyesser
- 11 Beni eyle bülend-elfâza mâlik

- Olam tâ vâdi-i eş'âra sâlik
- 12 Olup efsürde-ıtab'-ı mustakîmüm
Perişân eyleme 'aql-ı selîmüm
- 13 Baña cem'iyet-i hâtır kıl ihsân
Olam eş'ârda mânend-i Selmân
- 119a
- 14 Dilüm gûyâ-yı medh-i hânedân kıl
Beni Hâkânî-i devr-i zamân kıl
- 15 İdüp erbâb-ı nazmuñ ser-firâzı
Bulam aqrân içinde imtiyâzı
- 16 Edâ-yı nazm-ı pâk-i dil-güşâmı
Görenler diyeler bu tarz-ı Câmî
- 17 Nizâmî gibi olam tâ sühan-sâz
Görüp reşk ide¹ nazmum Şeyh-i Şîrâz
- 18 Bi-hakkı Hâzret-i Hassân-ı meddâh
Zebânum kıl künûz-ı şi're miftâh
- 19 Açam dürr-i ma'ânîye dehânum
İde işâr cevherler zebânum
- 20 Sühan-verlikde olmaya nazîrüm
Olup maqbûl nazm-ı dil-pezîrüm
- 21 Olam dil-berlerüñ medhine mâyil
Beni kıl şâhid-i ma'nâya vâşıl
- 22 Ne yirde okunursa bu risâle
Gelüp vecd ile hâlet ehl-i hâle
- 23 İdüp her birisi taşîn-i bisyâr
Bu tarz-ı nazmuma kılmaya inkâr

¹ Kelime metinde "ider" biçiminde yazılmıştır. Vezin ve anlam gereği bu şekilde okundu.

- 24 Bu nazm-ı âbdârı idüp evrâd
Diyeler kâ'iline âferîn-bâd
- 25 Murâdum budur aşhâb-ı şafâdan
İdüp hazzı bu nazm-ı dil-güşâdan
- 26 Olup hep ehl-i 'aşkuñ hasb-i hâli
Getürde cûşa her şâhib-kemâli
- 27 Bu şehr-engîzi dil kılamakda îcâd
Murâdı bu ki ola hayr ile yâd
- 28 Hemân maqşûdumuz 'âlemde Şânî
İde 'uşşâk istinsâh anı
- 29 Gelüp bir gün ki irdi faşl-ı nev-rûz
Gülistân oldu bir hûb-ı dil-efrûz
- 119b
- 30 Giyüp eşcâr nev-rûzî libâsın
İdüp tecdîd düşında kabâsın
- 31 Benefşe aldı başa şeb-[kü]lâhı
Diler ezhâruñ ola pâdişâhı
- 32 Gelüñ şükr idelüm Perverdigâr'a
İrişdüirdi bizi evvel bahâra
- 33 Tonandı lâlelerle bâg u şahrâ
Terennüm kıldı her murğ-ı hoş-edâ
- 34 Çemen ser-sebz ü ra'nâ şahn-ı gülşen
Açılmağa gelüp yaklaşdı sûsen
- 35 Şalındı serv-kadler şahn-ı bâğa
Virüp bû müşk-i Rûmîler dimâğa
- 36 Mu'athtar kıldı âfâkı reyâhîn
Behişte ta'n ider oldu bisâfîn
- 37 Var ise seyre demdür murğzâde

- Çemende geldi her bir murğ zâde
- 38 Leb-i cû vü leb-i geşt ü leb-i câm
Geçilmekdür şafâlarla bu eyyâm
- 39 Çemende kurdı her eşcâr hargeh
Derûn-ı bâğa gelsün diyü her meh
- 40 Otursunlar içüp şâhâne bâde
Şafâ kesb eylesün her rûyî sâde
- 41 Leb-i deryâda gördüm bir hişârı
Rodos mânend muhkem üstüvârı
- 42 ‘Acâyib kal‘a yapmış anda üstâd
Aña tahsîn ü sâbâş âferîn-bâd
- 43 İrişmiş âsumâna burc u bârû
Aña mümkün degül çıkmak tenendû
- 44 Cibâl-i Kâf'a beñzer kulleler hep
Tonanmış darb-zenlerle müretteb
- 45 Müzeyyen top ile yir yir bedenler
Atılmağa turur mânend-i ejder
- 120a
- 46 ‘Aceb diğkatler itmiş anda bânî
Görenler beñzedürler aña Vân'ı
- 47 Binâsı muhkem ü dîvâr kat kat
Alur seyr idenüñ ‘aqlımı hayret
- 48 Hudâ idüp anuñ fethini âsân
Ki almış ol hişârı Bâyezîd Hân
- 49 Kırup küffâr-ı bed-kirdârını hep
Komiş müstahfız u dizdârını hep
- 50 Yıkup nâkûs u deyrin mescid itmiş

Derûnın secdegâh-ı ‘âbid itmiş

- 51 Sipâs u şükrler cân âferîne
Naşîb itdi o şehri müslimîne
- 52 Ez-ân dem tâ-be în eyyâm-ı imsâl
Olup âsûde halkı cümle hoş-hâl
- 53 Ahâlîsi o şehrüñ rind ü ‘ayyâş
Zarîf ü nâzik ü dil-bend ü evbâş
- 54 Derûnı pür hişâruñ hûblarla
Gezer üftâdeler maḥbûblarla
- 55 Hevâsı hûbdur deryâ kinârı
Dinilmez vaşf-ı cûy-ı nev-bahârı
- 56 Teferrücgâh bâğı bî-bahâne
Görenler alur andan ḥazz-ı ğâye
- 57 Leb-i cûy u kinâr-ı kiştzârı
Olunmaz medḥ eyyâm-ı bahârı
- 58 İder bülbülleri ṭurmaz terâne
Virür gülzâr-ı cennetden nişâne
- 59 Ḥuşûsâ kim irişe vaḳt-i nev-rûz
Çıkarlar bâğa hûbân-ı dil-efrûz
- 60 Gören dir bâğ u râğın şehri Şîrâz
Ki murğân olmış anda nağme-perdâz
- 61 ...²
Mu‘âdil âbı âb-ı zinde-rûda
- 62 İderler bâğlarda ‘ayş u ‘işret
Kılur birbirine ‘arz-ı muḥabbet
- 120b
- 63 Müzeyyen hep libâs-ı sâdelerle

² Metinde mısranın yeri boş bırakılmıştır.

İdüp bâğa güzâr üftâdelerle

- 64 İdüp nûş-ı mey-i gül-reng ü âlî
Şafâdan olmasunlar hiç hâlî
- 65 Murâdum budur ey hayy ü tevânâ
İdem bu şehre şehre-engîz peydâ
- 66 Kılâm ta‘rîf her bir sâde-rûyî
Görenler zevk ide bu güft ü gûyî
- 67 Benem erbâb-ı nazmuñ üstâdı
Bu şehre-engîze oldum çünki bâdî
- 68 İdüp izhâr o dürr-i süftelerden
Edâ-yı pâk ile nev-güftelerden
- 69 Kemâl ehline ola bergüzârüm
Ser-â-pâ dehri tuta iştihârüm
- 70 Kelâmum gûş idenler ide taḥsîn
Ez-û şâdân boved dilhâ-yı gamgîn*
- 71 Benem erbâb-ı nazmuñ ser-firâzı
N'ola medḥ eylesem her ‘aşk-bâzı
- 72 Necâtî'ye bugün darb-ı meşelde
Mürîd-i Şeyḥ Sa‘dî'yin gâzelde
- 73 Kelâmum güfte-i Selmân'a beñzer
Kaşîdem defter ü divâna beñzer
- 74 Nazımda ḥaḳ bu üstâd-ı zamânın
Zahîr-i Fâryâbî-i cihânın
- 75 Ḥayâlî-yi zamânem nîk-baḥtem
Güzîn-i şâ‘irân-ı pây-ı taḥtem

---

* Gamlı gönüller sözümden mutlu olsun!

- 76 H̄ocendîveş t̄utup d̄ünyâyı nâmum
Bisâtî gibidür bast-ı kelâmum
- 77 Benem tarz-ı s̄üh̄ande puhte şâ'ir
Fünûn-ı nazm ü neşr içinde mâhir
- 78 K̄alemlle kâğıdum kıldum müheyyâ
Didüm bir niçe ebyâtın hemânâ
- 121a
- 79 Bu gûne hâlden kâle getürdüm
Metâ'um bey'a dellâle getürdüm
- 80 Revâcı var iken bâzâr-ı nazmuñ
Tarîkın h̄ûb t̄uydum kâr-ı nazmuñ
- 81 Kelâmum medh-i h̄ûb-ı bî-bedeldür
Alan bir kıldan alur bu meşeldür
- 82 H̄uşûşâ İnebahtı dil-rübâsı
Kemâl ehline gâlibdür vefâsı
- 83 Sehî-ğad nâz-perverler cevânlar
Ten-i 'uşşâğda rûh-ı revânlar
- 84 Semen-berler ser-âmed dil-rübâlar
Sipîhr-i evc-i h̄üsne mehlîğâlar
- 85 Yedi h̄ûbuñ olunca vaşf-ı nâmı
Riyâzetle geçürdüm şubh u şâmı
- 86 Yedi isme olup bir hefte meşğûl
Temâm olup bu nazmum oldı mağbûl
- 87 İdüp bu heft dil-dârı temâşâ
Felekden reşk ider 'ıkd-ı Şüreyyâ
- 88 İderse himmet üçlerle yediler
Virür bu heft dil-ber nazma zîver
- 89 Olupdur her biri bir h̄ûb dil-ber

Sipîhr-i evc-i hüsne mâh-peyker

- 90 ...³
Okurdum her seher Seb‘a'l-meşânî
- 91 Bakılmaz ruhlarına hûblardur
O şehir içre birer âşûblardur
- 92 Olupdur anlaruñ ta‘rîfi lâzım
Takâzâ eyledi bu tab‘-ı sâlim
- 93 Niçe gördüm ise tarz-ı ‘Acem'den
Bu şehir-engîzi yazdum ser-kalemde
- 94 O şehriñ olmağičün nâm-dârı
Ki her birine virdüm iştiyhârı
- 95 Bu nâmem şöhre-i âfâk kıldum
Yazup eglence-i ‘uşşâk kıldum
- 121b
- 96 Añup her birinüñ nâm-ı şerîfin
Görüp hâmmâmde cism-i laîfin
- 97 Beşer beyt ile kıldum her birin yâd
Diye nazm ehli tahsîn âferîn-bâd
- *
- 98 Birinüñ nâm-ı pâki *Muştafâ*'dur
Sehî-ğaddür ser-âmed dil-rübâdur
- 99 Perî-rûlarla pür hâmmâmı anuñ
Gözi ‘aşk ehlinüñ her câmı anuñ
- 100 Naşîb olsa o cism-i pâki görmek
Yüzüm mânend-i kîse aña sürmek
- 101 Gürîz itmezdi pehlûdan ol âfet

---

³ Metinde mısranın yeri boş bırakılmıştır.

Huşûşâ câmekân-ı sîne halvet

102 Anuñçün evvel añdum bu cevânı
Budur ‘aşk ehlinüñ ârâm-ı cânı

*

103 *Celîl*’üñ kim olur baña delîli
Niçe medh idem ol qadri celîli

104 Gedâsı dergehinde muhteşemler⁴
Tutarlar elde dînâr u diremler

105 Niçe ta‘rîf idem halk-ı cihâna
Nazîrin görmedi çeşm-i zamâne

106 O bir şehzâde ben aña şenâ-h’ân
O Sultân ‘Üveysi⁵ ben aña Selmân

107 Gönül Bağdâd’ı anuñ pây-i tahtı
Egerçi şehri olmuş İnebahtı

*

108 Biri *Dizdârzâde* bir cevândur
Leb-i cân-bağışı anuñ kût-ı cândur

109 Dilîri⁶ itmede top-ı cefânuñ
Gönüller kal‘ası meftûhı anuñ

122a

110 O mâh-ı burc-ı hüsne olsa lâyıq
Begi vü kâdı vü âğâsı ‘âşık

111 Ehâlî-i şehir hep bendesidür
Vefâ vü lafzınuñ şermendesidür

112 Görüñ tâlibleri üftâdesi çok
Hişâr-ı vuşlata bir dâhîli yok

*

⁴ Kelime metinde "muhteşemler" okunacak biçimde yazılmıştır.

⁵ Kelime "Üveysidür" okunacak biçimde yazılmıştır. Vezin gereği bu şekilde okundu.

⁶ Kelime "dilebri" okunacak biçimde yazılmıştır.

113 Birinüñ nâm-ı merğûbı **Hasan**'dur
Semen-bû lâle-ruḥ bir sîm-tendür

114 Şunarsa şerbet-i 'unnâb pür-sem
Yezîd'em 'aşkına nûş eylemezsem

115 Bi-ḥaḫḫı Kerbelâ vü Meşhed-i pâk
Yolında cân virürler olmaya ḥâk

116 Tavâf itmek ser-i kûyın şafâdur
Ki zîrâ âsitânı Kerbelâ'dur

117 Diñüz redd itsün agyâr-ı Yezîd'i
Ben olayın anuñ ḥarr şehîdi

*

118 **Hasan Bâlf**'nüñ oğlı biri ḥûbuñ
Añadur meyli şimdi hep kulûbuñ

119 Turup yolında anuñ bir gedâ-tarz
Niçe şekl-i gedâ bir bî-nevâ-tarz

120 Dimiş şehri içre ey ḥüsn ile meşhûr
Göñüller tekyegâhın eyle ma'mûr

121 Işıklarla dimiş hem-post olmam
İki gün bir kişiye dost olmam

122 Muşâhib olsam ol dil-dâra Sâni
Muḥibb-i ḥânedân eylerdüm anı

*

123 Niçe ta'rîf idem ḥüsn-i **Kerîm**'i
Anı medḥ itdürür ṭab'-ı selîmi

122b

124 Ne var erbâb-ı nazmı her diyârûñ
İderse ḥüsnî evşâfın o yârûñ

- 125 Hâlmü'n-nefsdür hem luṭfi ğâlib
Huşûşâ ehil[i] kışmına tâlib
- 126 Mürüvvet ma'deni kân-ı himemdür
Gelürse hücreme luṭf u keremdür
- 127 Kerem göstermedür şânı *Kerîm*'üñ
Terahḥum itmedür hûyı Raḥîm'üñ
- *
- 128 Birisi sâde-rûnuñ *Muṣtafâ*'dur
Anı pehlûya çekmek hoş şafâdur
- 129 Olup tâli' müşâ'it baht yâver
Olaydı zîr-i [de]stümde o dil-ber
- 130 İderdüm bûs la'l-i âbdârın
Dererdüm ol gülistânüñ bahârın
- 131 Koyardum koynuma gül-berg-vârı
İderdüm bülbül-i sînem o yâri
- 132 N'ola âḥirde yâd olsa o dil-ber
Yemekden soñra hoşdur mâve-i ter
- *
- 133 İlâhâ Hâlikâ Perverdigârâ
Kerîmâ vü Raḥîmâ Kirdgârâ
- 134 Bi-ḥaḥkı ḥüsn-i Yûsuf 'aşk-ı Ya'kûb
Cihân turdukca ṭursun bu yedi hûb
- 135 Sipihr-i ḥüsnde mehpârelerdür
Nice meh seb'a-i seyyârelerdür
- 136 Cebîni her birinüñ mâh-ı tâbân
Daḥı tâbende-i şems-i dirahşân
- 137 Ziyâ-güster olup mânend-i hâver
Göñüller 'âlemin kılsun münevver

- 138 Ruḥı her birinüñ dâfi‘ gumûmı
Melâḥat âsumânınüñ nücûmı
- 123a
- 139 Olup bu dil-rübâlar mâh-ı tâbân
Felekde irmesün ḥüsnine noḡsân
- 140 Kimi necm ü kimi şems ü kimi mâh
Olup tâbende vü raḡşende hergâh
- 141 Ruḥ-ı tâbendesı olsun şafâ-baḡş
Serây-ı dillere olsun ziyâ-baḡş
- 142 Olup dâmen-keşân her serv-kâmet
İdüp ‘uşşâḡ ile seyre ‘azîmet
- 143 Nihâl-i ḡadd-i yâri nârvenler
Görüp reşk eyleye serv-i çemenler
- 144 Teferrüc eylesünler her diyârı
Diye gülzâruñ aḡan cûybârı
- 145 Sizi ey serv-i ḡoş-refât gördük
Şafâ kesb eyledük didâr gördük
- 146 Görüp ḡâmetlerini serv ü ‘ar‘ar
Diye ḡoş geldüñüz ey lâle-ruḡlar
- 147 Bu bâḡuñ sünbüli âşüfte-gerdür
Görüp zülfeynüñüz âlüfte-gerdür
- 148 Güli şermendedür ruḡşâruñuzdan
Ḥamuşdur bülbüli ḡüftâruñuzdan
- 149 Benefşe bûyuñuz şermendesidür
Ḥaḡ-ı nev-bâveñüz efkendesidür
- 150 Şu dirseñ nergis-i mestâneñizdür
Şaḡâyık kıpkızıl dîvâneñizdür

- 151 Gül-i şeftâlular idüp nezâre
Geçer ‘âşık o⁷ la‘l-i âbdâra
- 152 Melâhat bâğınunñ sissüz bahârı
Müşerref itdünüz nev lâlezârı
- 153 Revâdur ol semen-sîmâ cevânân
İde her هفته şahñ-ı bâğı seyrân
- 154 İdüp birbirine ‘arz-ı cemâlî
Şafâdan olmasunlar hîç hâlî
- 155 Gezüp rindâne bâğ u bûstânı
Bu seyre vâkıf olmasun edânî
- 123b
- 156 Bu pend-i dil-pezîrüm idüp ışğâ
Varup bir kûşe-i bâğ içre tenhâ
- 157 Şarâb-ı âlden nûş eylesünler
Gam-ı dehri ferâmûş eylesünler
- 158 Komaz zîrâ gönülde bâde gamlar
Anuñçün vaz‘ olupdur câm-ı Cemler
- 159 Zamâne bî-şebât u bî-bekâdur
‘Ömür kim zevk ile geçmez hebâdur
- 160 Felek kim muntaķîm⁸-i bî-emândur
Zamândur bu zamândur bu zamândur
- 161 Budur hûbân-ı dehre pend-i Şânî
Ele girmez bu eyyâm-ı cevânî
- 162 Hudâyâ her birini ser-firâz it
Müsâfir-perver ü mihmân-nüvâz it

⁷ Kelime metinde "ol" okunacak biçimde yazılmıştır. Vezin gereği bu şekilde okundu.

⁸ Kelime metinde "muntakîm" okunacak biçimde yazılmıştır.

- 163 Görem her birini hem-bezm-i rindân
Şifâ-sâz-ı kulûb-ı derdmendân
- 164 Bi-**hakkı** şeş cihet bu heft dil-dâr
Kemâl ehline olsunlar vefâ-dâr
- 165 Olup ehl-i dilüñ her biri yâri
Vefâlar kılmag olsun kesb ü kârı
- 166 Olup nazm ehlinüñ şi‘rine mâyil
Ki her birini kıl ma‘kûle kâyil
- 167 Muhibb ü muhlis ü âzâdeler kıl
Çerâg-ı meclis-i üftâdeler kıl
- 168 Bi-**hakkı** ‘aşk-ı pâk-i ‘abd-i Rezzâk
Görem her birini âgûş-ı ‘uşşâk
- 169 Bi-**hakkı** pâk-bâzân-ı **hakikat**
Bi-**hakkı** şıdk-ı merdân-ı **tarikat**
- 170 Bi-**hakkı** hüsn-i Yûsuf ‘aşk-ı Vâmık
Reh-i **Hakk**da ola her biri şâdik
- 171 Mu‘ammer olalar dâr-ı cihânda
Bu dehr içre olup emn ü emânda